Qualitative Research in Educational Sciences
Volume 1, Issue 4, Autumn 2025, Pages 62-83
https://doi.org/10.71839/QRES.2025.1210582

Identification and Explanation of the Components and Dimensions of Research Self-Efficacy

Ali Ebrahimi Ghale Ghazi [1], Kolsum Nami [2*], Mokhtar Zakeri [3], Mahmoud Sabahizadeh [3]

[1] Department of Educational Governance and Human Resources, BA.C., Islamic Azad University, Bandar Abbas, Iran
[2*] Department of Educational Governance and Human Resources, BA.C., Islamic Azad University, Bandar Abbas, Iran
[3] Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran

Received
2025/06/29

Accepted
2025/08/06

* Corresponding author:
nami2025@iau.ac.ir

Abstract

The aim of the present study was to identify and explain the components and dimensions of research self-efficacy among postgraduate students at Islamic Azad University in Hormozgan Province. The study employed a qualitative design utilizing an inductive coding approach. To explore the components and dimensions of research self-efficacy, semi-structured interviews were conducted with experts, faculty members, and university research administrators in Hormozgan Province. Through purposive sampling, theoretical saturation was achieved after conducting 20 interviews. The researcher, serving as the primary research instrument, employed interviews as the main data collection technique. The study population consisted of experts, faculty members, and research administrators from universities across Hormozgan Province. The analysis led to the identification of six key categories reflecting the components and dimensions of research self-efficacy. These included: (1) mastery of research skills and scientific methods; (2) mastery of the stages and procedures of conducting research; (3) possession of relevant personal attributes and communication skills for research; (4) a positive internal orientation toward research; (5) mastery of domain-specific knowledge; and (6) acceptance within the relevant scientific community. The results further indicated that three categories—namely mastery of research skills and scientific methods, a positive internal orientation toward research, and mastery of domain-specific knowledge—emerged as the most prominent, while the remaining categories demonstrated comparatively lower levels of significance.

Keywords

Research self-efficacy, postgraduate students, mastery of research skills, positive internal orientation toward research

Citation: Ebrahimi Ghale Ghazi, A., Nami, K., Zakeri, M., & Sabahizadeh, M. (2025). Identification and Explanation of the Components and Dimensions of Research Self-Efficacy. *Qualitative Research in Educational Sciences*, *1*(4), 62-83. https://doi.org/10.71839/QRES.2025.1210582

فصلنامه پژوهش‌های کیفی در علوم تربیتی
سال اول، شماره چهارم، پاییز ۱۴۰۴، صفحات ۶۲ الی ۸۳
https://doi.org/10.71839/QRES.2025.1210582

شناسایی و تبیین مؤلفه‌ها و ابعاد خودکارآمدی پژوهشی

علی ابراهیمی قلعه‌قاضی [1]، کلثوم نامی [2]*، مختار ذاکری [3]، محمود صباحی‌زاده [3]

[1] گروه علمی حکمرانی آموزشی و سرمایه انسانی، واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران
[2*] گروه علمی حکمرانی آموزشی و سرمایه انسانی، واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران
[3] گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

چکیده

هدف این پژوهش شناسایی و تبیین مؤلفه‌ها و ابعاد خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه آزاد اسلامی استان هرمزگان بود. پژوهش با روش کیفی و با نظام کدگذاری استقرایی به انجام رسیده است. در این پژوهش، برای شناسایی مؤلفه‌ها و ابعاد خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی از روش مصاحبه نیمه‌ساختار یافته با متخصصان، استادان و معاونان پژوهشی دانشگاه‌های استان هرمزگان استفاده شد. نمونه‌گیری به صورت هدفمند انجام شد و با ۲۰ مصاحبه، داده‌ها به اشباع رسید. پژوهشگر به‌عنوان ابزار پژوهش، از روش مصاحبه برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده کرد. جامعه پژوهشی شامل متخصصان، استادان و معاونین پژوهشی دانشگاه‌های سطح استان هرمزگان بودند. یافته‌ها بیان‌گر این است که شش مقوله کلیدی شامل تسلط بر مهارت‌ها و روش علمی نسبت به مقوله پژوهش؛ تسلط بر مراحل و نحوه انجام هر یک از مراحل پژوهشی؛ داشتن ویژگی‌های شخصیتی و مهارت‌های ارتباطی مناسب برای انجام پژوهش؛ نگرش درونی مطلوب نسبت به مقوله پژوهش؛ تسلط بر دانش تخصصی مرتبط با مقوله پژوهش؛ و تأییدپذیری از جامعه علمی هدف انجام کار پژوهشی، ابعاد و مؤلفه‌های خودکارآمدی پژوهشی هستند. نتایج نشان داد؛ سه مؤلفه تسلط بر مهارت‌ها و روش علمی نسبت به مقوله پژوهش، نگرش درونی مطلوب نسبت به مقوله پژوهش و تسلط بر دانش تخصصی مرتبط با مقوله پژوهش، بیشترین برجستگی را در این بین دارا هستند و سایر مقولات در درجات بعدی اهمیت قرار می‌گیرند.

واژگان کلیدی

خودکارآمدی پژوهشی، دانشجویان تحصیلات تکمیلی، تسلط بر مهارت‌های پژوهشی، نگرش درونی مطلوب نسبت به مقوله پژوهش

تاریخ دریافت
۱۴۰۴/۰۴/۰۸

تاریخ پذیرش
۱۴۰۴/۰۵/۱۵

* نویسنده مسؤول
nami2025@iau.ac.ir

استناددهی: ابراهیمی قلعه‌قاضی، علی، نامی، کلثوم، ذاکری، مختار و صباحی‌زاده، محمود. (۱۴۰۴). شناسایی و تبیین مؤلفه‌ها و ابعاد خودکارآمدی پژوهشی. *پژوهش‌های کیفی در علوم تربیتی*، ۱(۴)، ۶۲-۸۳ https://doi.org/10.71839/QRES.2025.1210582

مقدمه

در جهان معاصر، پیشرفت علمی و تولید دانش، نه تنها یکی از شاخص‌های اصلی توسعه پایدار جوامع به شمار می‌رود، بلکه به عنوان یک ابزار بنیادین برای حل مسائل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و زیست‌محیطی نیز اهمیت فزاینده‌ای یافته است. در این میان، دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی به عنوان نهادهای محوری در فرآیند تولید و گسترش علم، نقش تعیین‌کننده‌ای ایفا می‌کنند. از جمله کارکردهای اصلی دانشگاه‌ها در عصر حاضر، ارتقاء سطح پژوهش و تربیت نیروهای پژوهشگر و کارآمد است. این مهم بویژه در دوره تحصیلات تکمیلی، که آموزش با پژوهش تلفیق می‌شود و دانشجویان ملزم به انجام فعالیت‌های پژوهشی از جمله تدوین پایان‌نامه یا رساله هستند، نمود بیشتری پیدا می‌کند (سیدی نظرلو و همکاران، ۱۴۰۱). در عین حال، کیفیت و اثربخشی فعالیت‌های پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی، تنها به آموزش مهارت‌های پژوهشی محدود نمی‌شود، بلکه به عوامل روان‌شناختی، نگرشی و انگیزشی نیز وابسته است. یکی از این عوامل کلیدی، خودکارآمدی پژوهشی است. خودکارآمدی پژوهشی مفهومی برگرفته از نظریه خودکارآمدی بندورا است که به باور افراد در توانایی انجام موفق فعالیت‌های پژوهشی اشاره دارد. به عبارت دیگر، دانشجویی که از خودکارآمدی بالایی برخوردار است، نه‌تنها در رویارویی با چالش‌های پژوهشی احساس کفایت و توانمندی می‌کند، بلکه انگیزه بیشتری برای ادامه مسیر پژوهش و تلاش برای حل مسائل علمی دارد (وحدت‌زاد و همکاران، ۱۳۹۶). با این حال، شواهد پژوهشی و تجربیات میدانی نشان می‌دهد که بسیاری از دانشجویان تحصیلات تکمیلی، بویژه در دانشگاه‌های داخلی، با سطح پایینی از خودکارآمدی پژوهشی مواجه‌اند. این مسأله در قالب‌هایی نظیر اضطراب و اجتناب از فعالیت‌های پژوهشی، وابستگی مفرط به استاد راهنما، ناتوانی در آغاز یا پیشبرد پروژه‌های پژوهشی، ترس از نوشتن علمی و ضعف در تحلیل داده‌ها بروز می‌یابد. پژوهش‌هایی مانند مطالعه گرانیش[1] و همکاران (۲۰۱۷) و یافته‌های پژوهشگران داخلی نظیر سیدی‌نظرلو و همکاران (۱۴۰۱) نیز نشان می‌دهد که عواملی نظیر بی‌نظمی، فقدان انگیزه کافی، ناآشنایی با فرآیند پژوهش و نبود فضای پژوهش‌محور در دانشگاه، از جمله عوامل مؤثر بر کاهش خودکارآمدی پژوهشی در میان دانشجویان هستند. از سوی دیگر، جو غالب در بسیاری از گروه‌های آموزشی دانشگاهی، بیشتر آموزش‌محور بوده و

1. Garnasih

فضای پژوهش‌محور در آنها کمرنگ است. وقت و انرژی استادان عموماً صرف تدریس نظری می‌شود و کمتر فرصت یا انگیزه‌ای برای آموزش مهارت‌های پژوهشی و هدایت هدفمند دانشجویان در زمینه پژوهش فراهم می‌شود. در چنین شرایطی، نه‌تنها روند تربیت پژوهشگران آینده دچار اختلال می‌شود، بلکه ظرفیت دانشگاه‌ها برای ایفای نقش مؤثر در تولید علم نیز کاهش می‌یابد (حسام و همکاران، ۱۴۰۰).

مطالعات بین‌المللی متعددی در راستای شناخت و سنجش خودکارآمدی پژوهشی و شناسایی مؤلفه‌های آن صورت گرفته است؛ از جمله می‌توان به پژوهش‌های لیوینتی[1] و همکاران (۲۰۲۱)، هوراد (۲۰۲۱)، سونال (۲۰۲۰)، کیو[2] و همکاران (۲۰۱۹) و سان[3] و همکاران (۲۰۱۸) اشاره کرد که تلاش کرده‌اند ساختار این مفهوم را از زوایای مختلف مورد بررسی قرار دهند. این در حالی است که در ایران، اگرچه پژوهش‌هایی محدود در زمینه خودکارآمدی صورت گرفته، اما پژوهش‌های اندکی به بررسی دقیق ابعاد و مؤلفه‌های خودکارآمدی پژوهشی، آن هم با رویکرد بومی و کاربردی، پرداخته‌اند. همچنین نبود الگوی مشخص برای تقویت این توانمندی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی، یک خلأ اساسی در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی آموزشی به‌شمار می‌رود (حمیدی‌فر، ۱۳۹۷).

تردیدی نیست که برای ارتقای سطح پژوهش در کشور و افزایش سهم دانشگاه‌ها در تولید علم، باید به خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی به‌عنوان سرمایه انسانی آینده‌ساز توجه ویژه‌ای داشت (پوربرات و همکاران، ۱۴۰۰). شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده‌خودکارآمدی پژوهشی، می‌تواند به استادان، سیاست‌گذاران آموزشی و مشاوران دانشگاهی کمک کند تا با طراحی مداخلات هدفمند، زمینه رشد این توانایی را در دانشجویان فراهم کنند. به‌علاوه، شناخت دقیق این ابعاد، می‌تواند به توسعه ابزارهای دقیق‌تری برای سنجش و ارزشیابی خودکارآمدی پژوهشی منجر شود (زین‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۵).

با توجه به آنچه مطرح شد، مسأله اصلی این پژوهش آن است که خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دارای چه ابعاد و مؤلفه‌هایی است و این ابعاد چگونه می‌توانند

1. Livinţi
2. Qiu
3. Sun

به‌صورت یک الگوی مفهومی یا تجربی شناسایی، تبیین و تقویت شوند؟ به‌عبارت دیگر، هدف این پژوهش، شناسایی مؤلفه‌ها و ابعاد بنیادین خودکارآمدی پژوهشی در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه آزاد اسلامی استان هرمزگان، به‌منظور فراهم کردن زمینه‌های ارتقاء عملکرد پژوهشی، اعتماد به نفس علمی و کیفیت تولیدات علمی در سطح دانشگاهی و ملی است.

در خصوص پیشینه پژوهش‌های خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان می‌توان به پژوهش سیدی‌نظرلو و همکاران (۱۴۰۱) که به بررسی تعاملات آموزشی و رضایت تحصیلی با خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان پرداخته، اشاره کرد. نتایج پژوهش بیانگر آن است که تعاملات بین فردی دانشجویان و استادان با آنان و سیاست‌های آموزشی اتخاذ شده در محیط‌های دانشجویی به مثابه عامل مهمی در خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان نقش‌آفرینی می‌کنند. همچنین پوربرات و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهش دیگر به خودکارآمدی پژوهشی و عوامل مرتبط با آن در دانشجویان پرداختند؛ نتایج بیانگر آن می‌باشد که خودکارآمدی پژوهشی در دانشجویان درحد متوسط بود، اما در خرده مقیاس خودکارآمدی آماری و تحلیلی و خرده مقیاس گزارش‌نویسی از ابعاد خودکارآمدی پژوهشی نیاز به مداخلات آموزشی مناسب دارد. حسام و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی به ارزیابی عملکرد پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی و ارتباط آن با خودکارآمدی پژوهشی پرداختند. نتایج نشان داد که سطح خودکارآمدی پژوهشی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی متوسط است و ارتباط مثبت و معنادار بین این شاخص و عملکرد پژوهشی وجود دارد. همچنین قربانی (۱۴۰۰) در پژوهشی به شناسایی مؤلفه‌های خودکارآمدی پژوهشی پرداخت. نتایج نشان داد که مؤلفه‌های خودکارآمدی پژوهشی در سازمان با عوامل فردی، سازمانی و فراسازمانی مرتبط است. تقویت و توجه به هر یک از مؤلفه‌ها باعث رشد و تقویت خودکارآمدی پژوهشی در سازمان خواهد شد.

قنبری و حیدری سورشجانی (۱۳۹۹) در پژوهشی به نقش کیفیت عملکرد اعضای هیأت علمی در یادگیری خودراهبر با میانجی‌گری خودکارآمدی پژوهشی به‌این نتیجه رسیدند که متغیرهای کیفیت عملکرد اعضای هیأت علمی و خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان، واریانس متغیر یادگیری خودراهبری را تبیین می‌کند. حسینی‌طبقدهی و صالحی (۱۳۹۷) در پژوهشی دیگر به تعیین رابطه بین یادگیری خودراهبر وخودکارآمدی دانشجویان با نقش میانجی سواد اطلاعاتی پرداختند. نتایج

نشان داد که بین یادگیری خودراهبر، سواد اطلاعاتی و خودکارآمدی دانشجویان رابطه مثبت معناداری وجود دارد. و سواد اطلاعاتی نقش میانجی در رابطه بین یادگیری خودراهبر و خودکارآمدی دانشجویان دارد.

مانیتزاس هیل[1] و همکاران (۲۰۲۲) به ارزیابی خودکارآمدی پژوهشی در دانشجویان کارشناسی پرداختند؛ نتایج بیانگر این بود که؛ دانشجویان کارشناسی باید در معرض پژوهش در کلاس‌ها و رشته‌ها قرار بگیرند و همچنین مشارکت در استخرهای پژوهشی می‌تواند علاقه و باورهایی را در مورد پژوهش در آنها ایجاد کند. هان و همکاران (۲۰۲۴) به بررسی تأثیر جو دانشگاهی بر توانایی نوآوری دانشجویان تحصیلات تکمیلی می‌پردازد و نقش خودکارآمدی پژوهشی و مشارکت علمی را در این رابطه تحلیل می‌کند. یافته‌ها نشان می‌دهد که جو دانشگاهی مثبت و حمایت‌گرانه، افزایش خودکارآمدی پژوهشی، انگیزه و اعتماد دانشجویان را برای انجام پژوهش‌های خلاقانه تقویت می‌کند. همچنین، مشارکت فعالانه در فعالیت‌های علمی به عنوان یک عامل تسهیل‌کننده، توانایی نوآوری دانشجویان را افزایش می‌دهد. به طور کلی، این مطالعه اهمیت ایجاد فضایی علمی پویا و ارتقاء خودکارآمدی پژوهشی و مشارکت دانشجویان در پژوهش‌های علمی را در تقویت نوآوری تأکید می‌کند.

پژوهش لیوینتی و همکاران (۲۰۲۱) با عنوان خودکارآمدی پژوهشی؛ بیانگر این بود که راه‌های مؤثر برای مربیان در خصوص خودکارآمدی پژوهشی، انتخاب دانش‌آموزانی است که دارای علایق شغلی پژوهشی هستند. هوراد (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان بازتاب دانش‌آموزان در کسب درک و مهارت در ارزیابی انتقادی مقالات پژوهشی- کاوشی در موانع و توانمندسازها بیان داشتند که، هم عوامل آموزشی و هم ملاحظات اجتماعی گسترده‌تری وجود دارند که بر ارزیابی انتقادی تجربیات پژوهشی تأثیر می‌گذارند. سونال (۲۰۲۰) در پژوهشی به بررسی خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان دکتری مشاوره پرداخت. نتایج نشان داد که؛ خودکارآمدی پژوهشی مفهوم کلیدی و زمینه‌ای برای پیشرفت در آموزش مشاوره است. کیو و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان توسعه و آزمون روان‌سنجی مقیاس توانمندی پژوهش برای دانشجویان به این نتیجه رسیدند که توانمندسازی پژوهشی یک ابزار امیدوارکننده، معتبر و قابل اعتماد برای ارزیابی صلاحیت پژوهشی

1. Manitzas Hill

دانشجویان است. یافته‌های پژوهش سان و همکاران (۲۰۱۸) نشان داد که خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان و استفاده از استراتژی‌های کمکی تأثیر مثبتی بر موفقیت تحصیلی آنان درمحیط‌های یادگیری قبلی و در کلاس درس دارد و خودکارآمدی دانشجویان در یادگیری مشارکتی تأثیر مثبتی بر استفاده آنها از راهبردهای یادگیری کمکی در هنگام یادگیری درسی درکلاس داشت. با توجه به مطالب ارائه شده، این پژوهش درصدد پاسخ به این سؤال است که ابعاد ومؤلفه‌های خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی کدامند؟

روش‌شناسی

روش این پژوهش، کیفی از نوع تحلیل استقرایی با نظام کدگذاری داده بود. پژوهشگر به عنوان ابزار پژوهش، از روش مصاحبه برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده کرد. جامعه پژوهشی شامل متخصصان، استادان و معاونین پژوهشی دانشگاه‌های سطح استان هرمزگان بودند. روش نمونه‌گیری هدفمند بود. پژوهشگر از اصل نمونه‌گیری با حداکثر تنوع و رعایت اصل اشباع‌شدگی استفاده کرده است که با ۲۰ مصاحبه به حد اشباع رسید. که مشخصات دموگرافیک مشارکت کنندگان در جدول ۱ گزارش شده است.

جدول ۱. مشخصات دموگرافیک مصاحبه شوندگان

	جنسیت		رتبه علمی			دارای سابقه داوری، راهنمایی و مشاوره رساله یا پایان‌نامه	دارای سابقه تدریس روش تحقیق
	خانم	آقا	استاد	دانشیار	استادیار		
فراوانی	۴	۱۶	۵	۱۳	۲	۲۰	۲۰

همچنین ابزار جمع‌آوری اطلاعات، مصاحبه عمیق و روش تجزیه و تحلیل داده‌ها، تحلیل استقرایی بوده است. مصاحبه به صورت نیمه ساختاریافته تنظیم و پس از تأیید سؤالات توسط متخصصان حوزه پژوهش دانشگاه و مطابقت با دستورالعمل اجرایی طرح به اجرا در آمده است. برای افزایش اعتبار پژوهش، نتایج تحلیل تعدادی از مصاحبه‌ها در اختیار چندی از مشارکت‌کنندگان در پژوهش قرار گرفته است و نظرات آنها در جهت اصلاح برخی موارد اعمال شده است. همچنین نتایج تحلیل و بررسی پس از اعمال نظر سه نفر از صاحب‌نظران و خبرگان عرصه پژوهش، جمع‌بندی و اصلاحات

لازم صورت گرفت. طرح پژوهش، طرحی پیدایشی یا اکتشافی بوده است؛ زیرا مؤلفه‌ها از پیش مشخص نیست.

در این پژوهش، به منظور افزایش اعتبار و اعتمادپذیری یافته‌ها، از روش مسیر ممیزی بهره گرفته شده است. این روش که توسط لینکن و گوبا (۱۹۸۵) معرفی شده، بر ثبت دقیق و منظم تمامی مراحل پژوهش از آغاز تا پایان تأکید دارد و یکی از روش‌های معتبر در اعتبارسنجی پژوهش‌های کیفی به شمار می‌رود. مسیر ممیزی به محقق این امکان را می‌دهد که فرآیند تحلیل داده‌ها را به صورت شفاف، مستند و قابل پیگیری ارائه کند.

در مرحله اول، پس از انجام مصاحبه‌ها، پژوهشگران اقدام به کدگذاری اولیه داده‌ها کردند. در این مرحله، مضامین و مفاهیم مهم از متن مصاحبه‌ها استخراج و برچسب‌گذاری شد. سپس، کدهای استخراج‌شده مورد بازنگری گروهی قرار گرفت تا از صحت و جامعیت آنها اطمینان حاصل شود. در ادامه، برای افزایش دقت، کدهای نهایی توسط چند تحلیل‌گر مستقل و خبره در حوزه مورد مطالعه بررسی شد. با محاسبه ضریب کاپای کوهن، میزان توافق میان تحلیل‌گران سنجیده شد که عدد به‌دست آمده بیش از ۰/۹۸ بود؛ این مقدار نشان دهنده همسویی بسیار بالا و اعتبار مناسب کدگذاری است.

در گام بعد، جهت اطمینان از اعتبار محتوایی کدها، یافته‌ها و دسته‌بندی‌های نهایی به پنج تن از خبرگان و استادان حوزه پژوهش ارائه و نظرات آنها اعمال شد. همچنین، از روش «اعتبارسنجی برقرارگویانه» استفاده شد؛ به این صورت که نتایج به برخی از شرکت‌کنندگان بازگردانده شد تا درستی تفسیرها و تحلیل‌ها از دیدگاه خود آنها تأیید گردد. این رویکرد، بویژه در پژوهش‌های کیفی، یکی از روش‌های مهم برای افزایش روایی یافته‌ها محسوب می‌شود.

یافته‌ها

سؤال پژوهش: مهم‌ترین ابعاد و مؤلفه‌های خودکارآمدی پژوهشی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه آزاد کدامند؟

ابتدا مبتنی بر داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها، کدهای باز مربوط به هر مصاحبه و هدف پژوهش به‌طور تفکیک شده احصا گردید. همین کدهای باز، مبنای تحلیل مرحله دوم پژوهش است. مرحله دوم در مسیر تحلیل یافته‌های پژوهش، شامل کدگذاری محوری است که از آن با اصطلاح استخراج

مفاهیم اصلی یاد می‌شود. با توجه به اصل داده‌مبنایی پژوهش کیفی، اساس کار در این مرحله، داده‌های قبلی پژوهش یعنی کدهای باز احصا شده مربوط به هر یک از اهداف پژوهش است که در بخش قبلی پژوهش به آنها اشاره گردید. از این‌رو با تکنیک مقایسه مستمر داده‌ها و به صورت تفکیک شده، نکات کلیدی یا کدهای باز مربوط به هر هدف به‌طور جداگانه و مستمر با هم مقایسه گردیده و براساس اشتراکات و افتراقات، دسته‌بندی می‌شوند. حاصل این دسته‌بندی کدهای محوری یا مفاهیم اصلی نامیده می‌شوند که در ادامه قابل مشاهده است. بایست توجه داشت هر مفهوم اصلی یا کد محوری یک هویت مستقل داشته باشد و مضمون خاص خودش را به ذهن متبادر کند. لذا، استقلال کدهای محوری یک اصل در پژوهش کیفی است. چنانچه پژوهشگر بعد از کدگذاری محوری، متوجه گردید برخی کدها یک مضمون دارند، بایست آنها را در هم تجمیع یا به قرینه حذف نماید. هر کد محوری دربرگیرنده یک یا چند کد باز است که در قالب جدول تنظیم می‌شود. در ادامه، استخراج مفاهیم اصلی مربوط به عوامل، فرآیند کدگذاری محوری به انجام رسیده است. در این مرحله از کدگذاری نیز شبیه مرحله قبل، تعداد و ترتیب کدها اهمیت ندارد و صرفاً بر مبنای تعداد و ترتیب اولیه داده‌ها در متن مصاحبه، تنظیم شده‌اند. البته بایست توجه داشت هر چه تعداد کدهای محوری مربوط به یک هدف بیشتر باشد، نشان از برجستگی آن هدف در ذهن مصاحبه شونده دارد که در این پژوهش، مؤلفه‌های خودکارآمدی پژوهشی می‌باشد.

استخراج مفاهیم اصلی (کدهای محوری) مربوط به ابعاد و مؤلفه‌های خودکارآمدی پژوهشی: در پاسخ به پرسش پژوهش در خصوص مؤلفه‌ها و ابعاد خودکارآمدی پژوهشی، با تحلیل انجام گرفته بر روی متن مصاحبه‌ها، پس از سه مرحله کدگذاری، جدول ۲ حاصل شد. هر یک از ستون‌ها برآمده از یک مرحله از کدگذاری است. توضیح اینکه در جدول ۲ منظور از حرف «م» مصاحبه شونده و حرف «ن» نکته کلیدی است.

جدول ۲. فرآیند تحلیل کیفی داده‌ها برای شناسایی ابعاد خودکارآمدی پژوهشی

کد اولیه	نکات کلیدی (کدهای باز)	مفاهیم اصلی (کدهای محوری)	مقوله‌های کلیدی (کدهای گزینشی)
م۱ن۱	مهارت‌های تحقیقاتی از جمله بکاربردن روش‌های جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها	وجود مهارت‌های پژوهشی	تسلط بر مهارت‌ها و روش علمی نسبت به مقوله پژوهش
م۲ن۴	مهارت‌های تخصصی و فنی در بحث روش‌های تحقیق، تجزیه و تحلیل داده‌ها و نتایج و تفسیر نتایج در انجام تحقیقات پیشرفته		
م۱۱ن۱	داشتن مهارت‌های پژوهشی		
م۱۲ن۱	مهارت‌های پژوهشی		
م۱۴ن۴و۷	توانایی تحلیل و تفسیر داده‌ها		
م۱۵ن۳	مهارت‌های تحقیقاتی		
م۱۶ن۲	مهارت‌های پژوهشی		
م۲۰ن۲	داشتن مهارت‌های پژوهشی		
م۵ن۷	داشتن تفکر حل مسأله	وجود مهارت‌های تفکر در حوزه پژوهش	
م۱۳ن۴	تاب‌آوری و مهارت‌های حل مسأله		
م۱۴ن۸	تسلط بر فناوری اطلاعات و ارتباطات	وجود مهارت‌های مربوط به فاوا (فناوری اطلاعات و ارتباطات) درفرد	
م۱ن۲	نگرش و رویکرد علمی به پژوهش	رویکرد علمی به پژوهش	
م۹ن۵	پارادایم فکری دانشجو نسبت به پژوهش		
م۱۵ن۸	نگرش مثبت به چالش‌ها و موانع پژوهشی		
م۲ن۱	توانایی مواجهه با چالش‌ها و مشکلات تحقیقی	وجود سعه صدر و تحمل در مواجهه با چالش‌ها و ابهام در فرآیند انجام پژوهش	
م۱۳ن۴	تاب‌آوری و مهارت‌های حل مسأله		

جدول ۲. فرآیند تحلیل کیفی داده‌ها برای شناسایی ابعاد خودکارآمدی پژوهشی

کد اولیه	نکات کلیدی (کدهای باز)	مفاهیم اصلی (کدهای محوری)	مقوله‌های کلیدی (کدهای گزینشی)
م۱۵ن۱۰	ریسک‌پذیری و شجاعت در مواجهه با چالش‌ها		
م۱۸ن۴	شجاعت در انجام پژوهش		
م۲۰ن۴	تاب‌آوری پژوهشی		
م۱۵ن۱۳	داشتن نظم و انضباط	نظم‌پذیری و نظم‌مندی در فرآیند انجام کار پژوهشی	
م۱ن۳	شناسایی و تدوین موضوع مناسب	توانایی موضوع‌یابی و موضوع‌نویسی در مقوله پژوهش	تسلط بر مراحل و نحوه انجام هر یک از مراحل پژوهش
م۹ن۴	تسلط بر موضوع پژوهش		
م۸ن۱	احساس توانمندی در انجام کار پژوهشی	اقتدار در پیشبرد مراحل کار پژوهشی	
م۹ن۷	احساس توانایی در انجام یک کار		
م۱۲ن۳	توانایی در انجام مراحل مختلف پژوهش		
م۱۸ن۷	توانایی انجام کار پژوهشی		
م۱ن۴	بکارگیری فنون ارتباط موثر	برقراری ارتباط مناسب در حوزه‌های مختلف مربوط به پژوهش	داشتن ویژگی‌های شخصیتی مهارت برقراری ارتباط مناسب
م۲ن۵	توانایی در همکاری و ارتباط تعاملی سازنده		
م۵ن۶	مهارت های ارتباطی و بین فردی		
م۱۴ن۵	مهارت‌های ارتباطی		
م۲ن۲	اعتماد به نفس اعتماد به نفس در انجام پژوهش	وجود مهارت‌های روان‌شناختی مرتبط با پژوهش در فرد	
م۳ن۲	اعتماد به نفس در انجام پژوهش		
م۵ن۳	حس خودباوری		
م۶ن۲و۳	اعتماد به نفس در انجام پژوهش خودباوری		

جدول ۲. فرآیند تحلیل کیفی داده‌ها برای شناسایی ابعاد خودکارآمدی پژوهشی

کد اولیه	نکات کلیدی (کدهای باز)	مفاهیم اصلی (کدهای محوری)	مقوله‌های کلیدی (کدهای گزینشی)
م۸ن۵	احساس اطمینان به توانایی‌های خود در انجام موفقیت آمیز پژوهش		
م۷ن۱و۴	اعتماد به نفس احساس اطمینان به توانایی‌های خود		
م۱۱ن۳	مهارت‌های مدیریتی و زمانی		
م۱۲ن۵	اعتماد به نفس در خصوص انجام پژوهش		
م۱۳ن۱و۳	توانمندی‌های فردی		
م۱۴ن۱	احساس اطمینان دانشجو به توانایی‌های خود در انجام پژوهش		
م۱۵ن۱و۴و۵و۹	اعتماد به نفس		
م۱۶ن۳و۴	اعتماد به نفس برای انجام پژوهش باورشخصی به انجام پژوهش		
م۱۸ن۵و۶	خودباوری اعتماد به نفس		
م۴ن۱	توانایی انجام مستقل یک کار پژوهشی	استقلال کاری در حوزه پژوهش	
م۵ن۴	آگاهی از خود و توانایی‌های خود	خوداگاهی در حین انجام پژوهش	
م۱۲ن۴	انگیزه و تعهد به پژوهش	احساس تعهد نسبت به پیشبرد کار پژوهشی	
م۱۴ن۶	تعهد به پژوهش		
م۱۵ن۱۱	حفظ تعهد و پشتکار در انجام پژوهش		
م۲ن۳	علاقه به رشته تخصصی	دغدغه مندی و میل درونی نسبت به مقوله پژوهش	نگرش درونی مطلوب نسبت به مقوله پژوهش
م۳ن۱	علاقه‌مندی به انجام تحقیقات پیشرفته		
م۵ن۵	داشتن دغدغه پژوهشی از سوی دانشجویان		
م۷ن۳	انگیزه‌مندی و عزم پژوهشی		

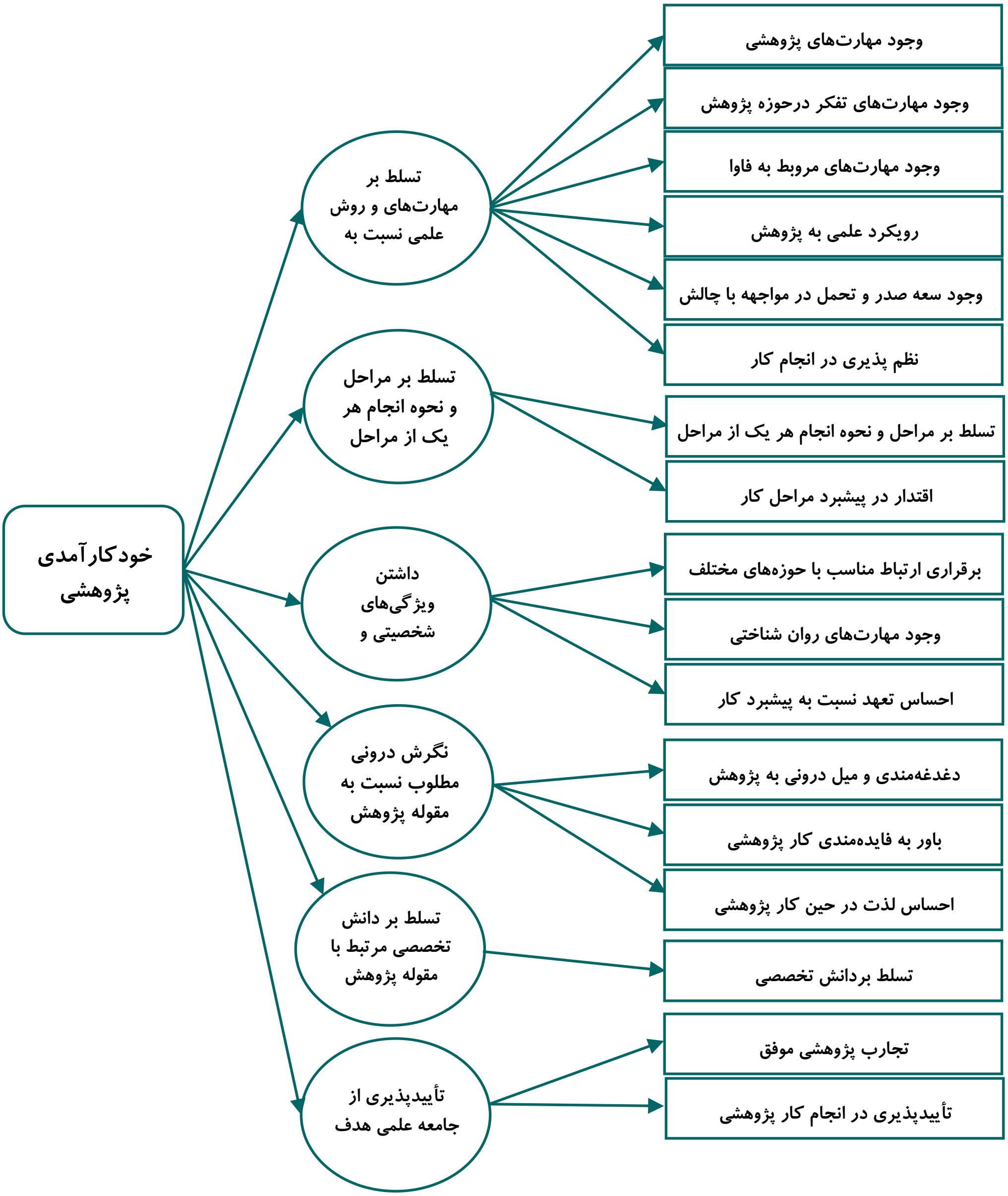
جدول ۲. فرآیند تحلیل کیفی داده‌ها برای شناسایی ابعاد خودکارآمدی پژوهشی

کد اولیه	نکات کلیدی (کدهای باز)	مفاهیم اصلی (کدهای محوری)	مقوله‌های کلیدی (کدهای گزینشی)
م۹ن۶	حس تعلق به کار پژوهشی		
م۱۲ن۲	عزم و انگیزه دانشجو برای پژوهش		
م۱۳ن۲	انگیزه و هدف‌گذاری شخصی		
م۱۴ن۲	انگیزه درونی		
م۱۵ن۲	انگیزه و علاقه		
م۱۷ن۱و۲	انگیزش تحصیلی انگیزه تحصیلی		
م۱۸ن۱و۳	علاقه دانشجو به رشته خود ایجاد انگیزه پژوهشی		
م۲۰ن۳	انگیزه پژوهشی		
م۹ن۸	امیدداشتن به حل مسأله به عنوان پیامد کار پژوهشی	باور به فایده‌مندی کار پژوهشی	
م۱۴ن۳	دستیابی به اهداف پژوهشی		
م۱۱ن۵	حس لذت از انجام کار پژوهشی	احساس لذت و شعف در حین انجام کار پژوهشی	
م۵ن۱	دانش پژوهشی	وجود دانش پژوهشی در فرد	تسلط بر دانش تخصصی مرتبط با مقوله پژوهش
م۶ن۱	داشتن دانش پژوهشی نسبت به مسائل مختلف پژوهشی		
م۷ن۲	درک مناسب از کار پژوهشی		
م۹ن۳	دانش پژوهش		
م۱۰ن۱	داشتن دانش انجام کار پژوهشی		
م۱۱ن۲و۴	دانش لازم برای انجام پژوهش		
م۱۳ن۵	قوی بودن در مبانی نظری روش تحقیق		
م۱۵ن۶و۷	دانش پژوهشی		
م۱۶ن۱	آشنایی با مبانی و اصول پژوهش		
م۱۸ن۲	دانش تخصصی در رشته تحصیلی		
م۲۰ن۱	آگاهی علمی		
م۶ن۴	داشتن تجربه موفق در انجام کار	تجارب پژوهشی موفق	

جدول ۲. فرآیند تحلیل کیفی داده‌ها برای شناسایی ابعاد خودکارآمدی پژوهشی

کد اولیه	نکات کلیدی (کدهای باز)	مفاهیم اصلی (کدهای محوری)	مقوله‌های کلیدی (کدهای گزینشی)
	پژوهشی		
م۹ن۱	تجربه پژوهشی موفق		
م۱۱ن۶	داشتن تجربه موفق پژوهشی		
م۱۵ن۱۲	کسب موفقیت در انجام پژوهش		تأییدپذیری از جامعه علمی هدف در انجام کار پژوهشی
م۹ن۲	بازخورد مناسب و مثبت از سوی مخاطبان به دانشجوی پژوهشگر	تأییدپذیری در انجام کار پژوهشی	
م۱۰ن۲	شایستگی و صلاحیت حرفه‌ای انجام کار پژوهشی		

داده‌های مندرج در جدول ۲، بیانگر این است که شش مقوله کلیدی، تسلط بر مهارت‌های و روش علمی نسبت به مقوله پژوهش، تسلط بر مراحل و نحوه انجام هریک از مراحل پژوهش، داشتن ویژگی‌های شخصیتی و مهارت‌های برقراری ارتباط مناسب، نگرش درونی مطلوب نسبت به مقوله پژوهش، تسلط بر دانش تخصصی مرتبط با مقوله پژوهش و تأییدپذیری از جامعه علمی هدف در انجام کار پژوهشی، ابعاد و مؤلفه‌های خودکارآمدی پژوهشی هستند. یافته‌ها در شکل ۱ به نمایش گذاشته شد.

شکل ۱. ابعاد و مؤلفه‌های خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌ها بیانگر این است که شش مقوله کلیدی، تسلط بر مهارت‌ها و روش علمی نسبت به مقوله پژوهش، تسلط بر مراحل و نحوه انجام هر یک از مراحل پژوهشی، داشتن ویژگی‌های شخصیتی و مهارت‌های ارتباطی مناسب برای انجام پژوهش، نگرش درونی مطلوب نسبت به مقوله پژوهش، تسلط بر دانش تخصصی مرتبط با مقوله پژوهش و تأییدپذیری از جامعه علمی هدف در انجام کار پژوهشی، ابعاد و مؤلفه‌های خودکارآمدی پژوهشی هستند. نتایج نشان داد؛ سه مؤلفه تسلط بر مهارت‌ها و روش علمی نسبت به مقوله پژوهش، نگرش درونی مطلوب نسبت به مقوله پژوهش و تسلط بر دانش تخصصی مرتبط با مقوله پژوهش، بیشترین برجستگی را در این بین دارا هستند و سایر مقولات در درجات بعدی اهمیت قرار می‌گیرند. تحلیل داده‌ها نشان داد که سه مؤلفه نخست یعنی «تسلط بر مهارت‌ها و روش علمی»، «نگرش درونی مطلوب نسبت به پژوهش» و «تسلط بر دانش تخصصی مرتبط با پژوهش» بیشترین برجستگی و اهمیت را در شکل‌گیری خودکارآمدی پژوهشی دارند، در حالی که سایر مؤلفه‌ها در سطوح پایین‌تری از اهمیت قرار گرفته‌اند.

در پرتو یافته‌های این پژوهش، تسلط بر مهارت‌ها و روش علمی را می‌توان به‌عنوان بنیادی‌ترین بعد خودکارآمدی پژوهشی در نظر گرفت. این تسلط، صرفاً دانش نظری را در بر نمی‌گیرد، بلکه نشان‌دهنده آمادگی ذهنی و مهارت عملی دانشجو برای ورود به فرآیندهای علمی و پژوهشی است. این نتیجه با نظریه بندورا (۱۹۹۷) هم‌راستاست که در آن، تجربه موفق از عملکرد، قوی‌ترین منبع شکل‌گیری خودکارآمدی معرفی شده است. دانشجویی که بر مفاهیمی چون روش‌های علمی، نگارش علمی، تحلیل آماری، طراحی ابزار پژوهش و مرور پیشینه مسلط باشد، اعتماد به نفس بیشتری در انجام پژوهش‌ها خواهد داشت. چنین تسلطی، زمینه را برای عبور از یادگیری سطحی و حفظ‌محور فراهم می‌کند و فرد را به سطوح بالای شناختی در طبقه‌بندی بلوم، یعنی کاربرد، تحلیل و ارزیابی می‌رساند. در این چارچوب، مهارت در استفاده از ابزارها، نرم‌افزارها و چارچوب‌های پژوهشی نه‌تنها موجب تقویت احساس توانمندی در دانشجو می‌شود، بلکه احساس «کنترل بر کار پژوهشی» را نیز در وی شکل می‌دهد؛ حسی که خود یکی از منابع کلیدی خودکارآمدی پژوهشی به‌شمار می‌آید. از این رو، تسلط بر روش علمی را می‌توان زیربنای عملیاتی و محوری خودکارآمدی پژوهشی دانست. نگرش درونی مثبت نسبت به پژوهش نیز یکی از ابعاد کلیدی و اساسی

خودکارآمدی پژوهشی محسوب می‌شود. این بعد، ناظر بر انگیزش درونی، علاقه، باور به ارزشمندی پژوهش و نگرش مثبت فرد نسبت به فرآیند پژوهش است. یافته‌های این پژوهش با مطالعات پیشین، از جمله پژوهش‌های پاپ و همکاران (۲۰۲۲)، امرینگ و همکاران (۲۰۲۱)، سان و همکاران (۲۰۱۸)، هم‌راستا است که نشان داده‌اند نگرش مثبت نسبت به پژوهش، نقش تعیین‌کننده‌ای در انگیزش برای مشارکت فعال در فعالیت‌های پژوهشی دارد. در واقع، حتی با وجود تسلط بر مهارت‌های پژوهشی، اگر نگرش درونی فرد نسبت به پژوهش منفی یا خنثی باشد، احتمال درگیر شدن مؤثر او در فرآیند پژوهش به شدت کاهش می‌یابد. این مؤلفه را می‌توان براساس نظریه‌های انگیزشی، بویژه نظریه خودتعیینی دسی و رایان (۲۰۰۰)، تبیین کرد. مطابق با این نظریه، اگر دانشجویان پژوهش را صرفاً یک تکلیف آکادمیک و تحمیلی تلقی کنند، انگیزش بیرونی آنها در بلندمدت تضعیف شده و کارایی آنها کاهش می‌یابد. اما، زمانی که پژوهش برای آنها ارزش درونی پیدا می‌کند؛ به‌مثابه ابزاری برای رشد فردی، حل مسائل اجتماعی یا مشارکت در توسعه علمی، به پایدارترین منبع انگیزه تبدیل می‌شود. از این منظر، نگرش درونی مثبت، نه‌تنها احساس معناداری نسبت به تلاش‌های پژوهشی را تقویت می‌کند، بلکه عاملی مهم در تاب‌آوری و استمرار فعالیت پژوهشی در مواجهه با چالش‌ها و موانع نیز به شمار می‌رود.

سومین مؤلفه برجسته خودکارآمدی پژوهشی، تسلط بر دانش تخصصی مرتبط با حوزه پژوهش است. این تسلط، نه تنها امکان انتخاب موضوعات اصیل‌تر و دقیق‌تر را فراهم می‌آورد، بلکه زمینه‌ساز تدوین چارچوب‌های نظری منسجم و متناسب با مسأله پژوهش نیز هست. در پرتو نظریه بار شناختی، برخورداری از دانش تخصصی بالا موجب کاهش بار شناختی در حین انجام فعالیت‌های پژوهشی می‌شود؛ در نتیجه، ذهن پژوهشگر منابع شناختی بیشتری برای پرداختن به تحلیل مسائل پیچیده و تصمیم‌گیری‌های پژوهشی در اختیار دارد. تسلط بر مفاهیم تخصصی و نظری رشته، نقش مهمی در درک و تبیین عمیق‌تر موضوعات پژوهشی ایفا می‌کند و موجب بهبود فرآیندهایی چون انتخاب موضوع، طراحی سؤالات پژوهش، تحلیل داده‌ها و تفسیر نتایج می‌شود. همچنین این بعد از خودکارآمدی پژوهشی، زیرساختی برای پرورش تفکر انتقادی و توانایی تحلیل مسائل علمی فراهم می‌آورد. در مقابل، فقدان دانش تخصصی می‌تواند به سردرگمی، ضعف در طراحی پژوهش و در نهایت کاهش اعتماد به نفس و خودباوری پژوهشی منجر شود. از این‌رو، دانش تخصصی نه فقط

یک پیش‌نیاز مفهومی، بلکه عاملی کلیدی در تحقق خودکارآمدی پژوهشی محسوب می‌شود. از سوی دیگر، سه مؤلفه دیگر شامل تسلط بر مراحل انجام پژوهش، ویژگی‌های شخصیتی و تأییدپذیری از جامعه علمی نیز گرچه در رتبه دوم اهمیت قرار گرفتند، اما نقش تکمیلی و پشتیبان دارند. تسلط بر مراحل انجام پژوهش شامل توانایی در طراحی مسأله، تعیین فرضیه، انتخاب روش، جمع‌آوری و تحلیل داده‌هاست. بدون این مهارت‌ها، دانشجو در پیاده‌سازی پژوهش‌های علمی ناتوان خواهد بود. ویژگی‌های شخصیتی چون پشتکار، مسؤولیت‌پذیری، مدیریت زمان، اضطراب پایین، و مهارت‌های ارتباطی مانند تعامل با استادان، همکاری با همتایان و بیان علمی یافته‌ها نیز به عنوان تسهیل‌گر خودکارآمدی پژوهشی عمل می‌کنند. در نهایت، مؤلفه «تأییدپذیری از جامعه علمی» به این نکته اشاره دارد که احساس ارزشمندی فرد در نظام علمی و بازخورد مثبت از سوی اعضای جامعه علمی، می‌تواند خودکارآمدی پژوهشی را تقویت کند.

از منظر کاربردی، نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که برای ارتقای خودکارآمدی پژوهشی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی، تمرکز صرف بر آموزش تکنیکی کافی نیست. بلکه برنامه‌های آموزشی و مشاوره‌ای باید به‌صورت چندبعدی طراحی شوند تا بتوانند همزمان مهارت‌های علمی، نگرش درونی، ویژگی‌های شخصیتی و تعاملات اجتماعی را ارتقا دهند. همچنین توصیه می‌شود که استادان راهنما، مدیران گروه‌های آموزشی، و مراکز مشاوره دانشگاهی، با استفاده از نتایج این پژوهش، کارگاه‌ها، دوره‌ها و برنامه‌های ارتقاء خودکارآمدی پژوهشی را طراحی و اجرا نمایند تا ضمن تقویت اعتماد به نفس علمی دانشجویان، کیفیت فعالیت‌های پژوهشی نیز افزایش یابد. در نهایت، این یافته‌ها در سطح سیاست‌گذاری کلان آموزش عالی نیز قابل استفاده است؛ بویژه در برنامه‌ریزی برای بازنگری سرفصل‌های دروس تحصیلات تکمیلی، افزایش دوره‌های مهارت‌آموزی پژوهشی، حمایت از پژوهش‌محور کردن برنامه‌های تحصیلی، و تأمین فضای روانی و اجتماعی مناسب برای رشد پژوهشگری در دانشگاه‌ها.

در جمع‌بندی نتایج، موارد زیر به دانشگاه‌ها پیشنهاد می‌شود:

الف. طراحی دوره‌های آموزشی ویژه تقویت خودکارآمدی پژوهشی

- برگزاری کارگاه‌هایی در زمینه نگارش علمی، روش پژوهش، تحلیل داده و نرم‌افزارهای آماری

- آموزش مهارت‌های مدیریت زمان، برنامه‌ریزی پژوهشی، و حل مسأله پژوهشی

ب. تقویت نظام مشاوره و هدایت پژوهشی

- فراهم‌کردن مشاوران پژوهشی توانمند برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی
- برقراری جلسات منظم برای بازخورددهی به پیشرفت پایان‌نامه‌ها

ج. ایجاد فرصت‌های پژوهشی واقعی

- فراهم کردن امکان همکاری در طرح‌های پژوهشی استادان
- تشویق دانشجویان به نگارش مقاله و شرکت در همایش‌های علمی

منابع

پوربرات، سالار، رمضانی، ثانی، گلیان، ناهید، حسین‌زاده، امین، شکوری، پویان، سعیدی، احسان و حارث آبادی، مهدی. (۱۴۰۰). خودکار آمدی پژوهشی و عوامل مرتبط آن در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی. *مجله علوم پزشکی خراسان شمالی*، ۱۳(۱)، ۳۷-۴۲. doi:10.52547/nkums.13.1.37

حسام، معصومه، منجزی، سعیده، ملهمی، فرشاد و مهرآور، محمد. (۱۴۰۰). ارزیابی عملکرد پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده توانبخشی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز و ارتباط آن با خودکارآمدی پژوهشی. *افق توسعه آموزش علوم پزشکی*، ۱۲(۴)، ۵۳-۶۳. doi:10.22038/hmed.2021.53040.1102

حسینی‌طبقدهی، لیلا و صالحی، محمد. (۱۳۹۷). رابطه بین یادگیری خودراهبر و خودکارآمدی دانشجویان با نقش میانجی سواد اطلاعاتی. *فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی*، ۸(۳)، ۲۱-۴۵.

حمیدی‌فر، جاوید. (۱۳۹۷). *نقش خود کارآمدی پژوهشی و مهارت‌های پژوهشی در آمادگی‌های شناختی عاطفی خلاقیت پژوهشی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی دانشگاه سیستان و بلوچستان.

زین‌آبادی، حسن رضا، مرادی برزل‌آباد، رقیه، یاسینی، علی و تابان، محمد. (۱۳۹۵). محیط پژوهش آموزی، کیفیت تعامل استاد ـ دانشجو و خودکارآمدی پژوهش: ارائه یک الگو. *مدیریت در دانشگاه اسلامی*، ۵(۲)، ۳۳۹-۳۵۷.

سیدی‌نظرلو، سیدطاهر، طهماسب‌زاده شیخلار، داود، قادری، سیامند و محمدی پویا، سهراب. (۱۴۰۱). رابطه تعاملات آموزشی و رضایت تحصیلی با خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان. *آموزش مهندسی ایران*، ۲۴(۹۳)، ۸۷-۱۰۴. https://doi.org/10.22047/ijee.2022.321878.1875

قربانی، محبوبه. (۱۴۰۰). شناسایی مؤلفه‌های خودکارآمدی پژوهشی در سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران. *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۲۳(۲)، ۶۱-۷۶.

قنبری، سیروس و حیدری‌سورشجانی، نسرین. (۱۳۹۹). نقش کیفیت عملکرد اعضای هیئت علمی در یادگیری خودراهبر با میانجی گری خودکارآمدی پژوهشی. *تدریس پژوهی*، ۸ (۲)، ۱۷۷-۱۹۸. https://doi.org/10.34785/J012.2020.931

وحدت‌زاد، محمدعلی، زارع بنادکوکی، محمدرضا، اولیاء، محمدصالح و لطفی، محمدمهدی. (۱۳۹۶). تحلیلی بر رتبه‌بندی دانشگاه های ایران با استفاده از شاخص‌های علم سنجی. *پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات*، ۳۳(۱)، ۱۱۷-۱۶۰.

Bandura, A. (1997). *Self- efficacy: The exercise of control*. New York: Free man.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). Commentaries on "The 'What' and 'Why' of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior". *Psychological Inquiry*, *11*(4), 269-318. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_02

Garnasih, R., Primiana, I., & Effendi, N. (2017). Strengthening research selfefficacy and research productivity through research culture implementation. *Journal of Management and Marketing Review, 2*(4), 19–26

Han, X., Xu, Q., Xiao, J., & Liu, Z. (2024). Academic atmosphere and graduate students' innovation ability: the role of scientific research self-efficacy and scientific engagement. *European Journal of Psychology of Education*, 39(2), 1027–1044. https://doi.org/10.1007/s10212-023-00737-x

Howard, V. (2021). Undergraduate mental health nursing students' reflections in gaining understanding and skills in the critical appraisal of research papers–An exploration of barriers and enablers. *Nurse Education in Practice*, *55*, 103143. DOI: 10.1016/j.nepr.2021.103143

Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage Publications, Inc.

Livinţi, R., Luca, G., & Iliescu, D. (2021). Research self-efficacy: A meta-analysis. *Educational Psychologist, 56*(3), 215–242. https://doi.org/10.1080/00461520.2021.1886103.

Manitzas Hill, H. M., Zwahr, J., & Gonzalez, III, A. (2022). Evaluating research self-efficacy in undergraduate students: Experience matters. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning, 22*(1), 67–80. doi: 10.14434/josotl.v22i1.31203

Ommering, B. W., Wijnen–Meijer, M., Dolmans, D. H., Dekker, F. W., & van Blankenstein, F. M. (2021). Promoting positive perceptions of and motivation for research among undergraduate students to stimulate future research involvement: a grounded theory study. *Future physician-scientists: let's catch them young! unravelling the role of*, 47.

Pop, A. I., Lotrean, L. M., Buzoianu, A. D., Suciu, S. M., & Florea, M. (2022). Attitudes and practices regarding research among Romanian medical

undergraduate students. *International journal of Environmental Research and Public Health*, *19*(3), 1872. https://doi.org/10.3390/ijerph19031872

Qiu, C., Feng, X., Reinhardt, J. D., & Li, J. (2019). Development and psychometric testing of the research competency scale for nursing students: An instrument design study. *Nurse Educ Today*, 79, 198–203. https://doi.org/10.1016/j.nedt.2019.05.039

Sun, Z., Xie, K., & Anderman, L. H. (2018). The role of self-regulated learning in students' success in flipped undergraduate math courses. *The Internet and Higher Education*, 36, 41–53. https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2017.09.003

Sunal, Z. (2020). *Counselor education doctoral students' research self-efficacy: A concept mapping approach.* Doctor of Philosophy (PhD), Dissertation, Counselingand Human Services, Old Dominion University.